

## ВЕДБАЛ И ДИМИТЪР ПОДВЪРЗАЧОВ

Вихрен Чернокожев

Когато през април 1961 г., в разгара на Първата световна война, след близо седемгодишно прекъсване „Българан“ отново започва да излиза, между неговите най-активни сътрудници е и Ведбал, който само след година ще бъде вече Христо Смирненски. Още във втория брой на списанието се появяват неговите стихотворения „Марш на столичани“ и „Защо е мъжът“, а в „Поша“-та на бр. 10 от 1 юли 1916 г. вече четем: „Ведбал. Срещнете се с нашия редактор. В бр. 19 отново го канят да намине към редакцията.“<sup>1</sup>

По това време редактор на „Българан“ (заедно с Александър Божинов и Райко Алексиев) е Димитър Подвързачов, който завежда и „Поша“-та. Явно, той бързо е успял да оцени проявявания вече импровизаторски талант на хумориста Ведбал.

Години по-късно Александър Жендов ще пише в спомените си за Смирненски: „... той дребен, мургав младеж, почти наш връстник, беше вече един от първите сътрудници на голямото списание „Българан“, чиито колони бяха непостижима мечта за младите хумористи.

Сам Некий Нагел (Димитър Подвързачов) бе пожелал да се срещне лично с Ведбала, определил му беше дори и редовен хонорар, а Некий Нагел значеше тогава много в нашия хумор. Ние ревнувахме Христо от „Българан“, особено след като по настояване на Подвързачова псевдонима Ведбал бе запазен само за „Българан“, а в „Смях и сълзи“ Христовите работи се подписваха с други псевдоними.“<sup>2</sup>

Неотдавна, когато отново прехвърлях Подвързачовия архив, попаднах на един негов бележник от 1916 г. Между наброските на разни стихотворения, мисли и парадокси там той с акуратния си красив почерк е записал: „На Ведбал съм дал на 3. IX — 30.“ Малко по-долу: „На Ведбал в началото на юни — 30.“

Има нещо символично в това, че именно Димитър Подвързачов — „бащата“ на литературното поколение, което дойде след Пенчо Славейков, духовният брат на Дебелянов, Лилив, Георги Райчев, Константин Константинов, е подкрепил и първите стъпки на хумориста Ведбал в „Българан“.

На пръв поглед двамата са толкова различни в творческия си темперамент и в идейните си позиции, че трудно може да се открие какво ги сближава. Но така е само на повърхността. Ако се взрем по-дълбоко, ще открием, че в някои отношения творчеството на Ведбал се родее с това на Димитър Подвързачов.

Мнозина литератори са проследявали пътя на Смирненски от „К'во да е“ до „Червен смях“, неведнъж е изтъквано, че хуморът и сатирата заемат изключително място в неговата толкова кратка творческа биография. На пръсти се броят обаче опитите те да се видят в контекста на дотогавашната хумористично-сатирична традиция у нас, за да се открие още по-ярко спецификата им.

<sup>1</sup> За сътрудничеството на Смирненски в „Българан“ вж. по-подробно у Ел. Димитрова. Христо Смирненски и сп. „Българан“. — Изв. на Инст. за бълг. лит., 1960, кн. 9, с. 90—105.

<sup>2</sup> Христо Смирненски, Никола Вапцаров в спомените на съвременниците си. С., 1966, с. 131.

Заслужава да се помисли например, защо и Димитър Подвързачов и след него Смирненски започнаха литературния си дебют със стихотворни пародии.

По онова време, пък и до ден днешен този труден сатиричен вид не може да се похвали с особени постижения на българска почва. У нас пародията достига своеобразен разцвет в „Българан“, но нейният активен живот започва още през 90-те години в хумористични издания, които имат живота на едnodневки.

Първите си пародии, подписани с псевдоним Забравен талант, Подвързачов публикува през 1898 г. във в. „Смях и сълзи“ на Р. В. Радев. Повечето от тях пародират популярни стихотворения от Ив. Вазов.<sup>3</sup>

В ранното творчество на Смирненски също се срещат пародии на Вазови творби — „Когато бях в школото“, „На търговците скубачи“, „Епопея на незабравимите“ и др. Твърде наивно ще бъде, ако се опитаме да обясним този факт единствено с капризите на литературната мода. Тук има нещо много по-сериозно, което заслужава внимание.

В съзнанието на Смирненски и Подвързачов Иван Вазов е не само най-популярният български поет, но и еманация на всичко българско, жив мост между Възраждането и новото време, един от последните мохикани на монолитната възрожденска епоха, която безвъзвратно си е отишла. Затова пародиите, които двамата създават по Вазови стихотворения, съвсем не са евтина глума с неговата поезия. Те са писани с единственото желание да се покаже колко обезценени са вече идеалите-светини на неговото време.

В „свободна“ България доверашният роб е станал най-зъл тиранин. Времето на 90-те години с откритата бруталност на рои „стоиловчета“ и „стамболовчета“ като че ли е отминало, но войните отново напомнят за него, усилвайки байганьовските апетити на космополитичната търговска буржоазия.

Старите ценности на Възраждането вече са се обезсмислили. Светът на българското сякаш е изгубил своите опорни точки и всичко безнадеждно се е върнало към мъглявините на хаоса. Възпяван някога в юнашки песни и предания за „вехти“ войводи, сега той свят се оказва достоен единствено да бъде осмян в кривото огледало на пародията. И вдъхновената Вазова ода „Не се гаси туй, що не гасне!“ у Подвързачов зазвучава съвсем иначе:

За нас е радост, радост, радост,  
когато златието държиме —  
усещаме тогази сладост  
макар неспирно да пълзиме.

...  
Злината само днес е вечна,  
едничка в хаоса грамадни!  
Със нея се туй царство почна,  
със нея ще и да пропадне.

Въз слънцето хвърлете нея,  
тя повеч жълчка ще разпръсне,  
убийте я във Стамболова,  
в Стоилова ще да възкръсне...

Патриотичният възторг тук се е превърнал в някакъв шумен, нелеп парад на шутове-пигмеи, които високо скандират своята цинична философия. Дори кроткото Вазово стихотворение „Пред гумното“ в ръцете на сатирика Подвързачов заплъсва като безмилостен камшик. Идилията е разрушена и се оказва, че царят е гол.

<sup>3</sup> Забравен талант (Д. Подвързачов). Не се гаси туй, що не гасне! Песен, намерена в книгата на един министър. — Смях и сълзи, бр. 18, 5 септ. 1898; Правете кат мене! Подражание на г. Вазовото „Елате ни вижте!“ — Нов живот (Пловдив), бр. 28, 22 дек. 1899; Депутату. — Смях и сълзи, бр. 17, 29 авг. 1898; „Изток“ — „Мир“. По Ив. Вазов. — Смях и сълзи, бр. 16, 22 авг. 1898.

Ето честния работник,  
ето дългите ръце!

Ето този благородник  
с затлъстялото лице!

...

Като нас той няма грижи,  
като нас не ходи гол...

И народа тайно стрижи,  
без да пише протокол.

(„Депутату“)

Някои от ранните пародии на Ведбал се отличават със същата обществена актуалност и ярка социална наситеност, със специфичния си изобличителен патос. Особено внимание заслужава „На търговците скубачи“ — пародия на „Новото гробище над Сливница“. Пародийният ефект е постигнат още в заглавието. Вазовата тържествена химнична възхвала на подвига изведнъж се е преобработила в гневна сатирична филипика.

О, търтеи, вий тука останакте,  
де няма въшки, слънце, боеве  
засмени се прегърнахте, стиснахте,  
„грабете и пълнете“ си казахте  
„днес своите джобове!“

...

Крадци, венец ви свивам от коприва,  
потопям го в безчестия и срам  
и нек краси, стан низка, нечестива,  
тъпна от демони, тъпна граблива  
челата мръсни вам.

Изначалните, обикновените връзки между нещата тук са разкъсани, стойностите сменят местата си по невероятен начин с калейдоскопична бързина. Идейното ядро на пародирания обект става полностью противоположно, лексикалните пластове се разместват. Възвишеното става комично, прекрасното — грозно, на мястото на добродетелта нахално се хили порокът.

Мисля, че вече е ясно кое е накарало и Подвързачов, и Смирненски между многобройните видове оръжия на сатирата най-напред да предпочетат пародията.

Преструвайки се, „че крие това, което прави явно“<sup>4</sup>, пародията създава вътре в творбата една специфична двулановост, която сама по себе си още не е достатъчна, за да породии ефекта на пародията. Необходимо е определено отношение към втория план — шеговито, насмешливо, скептично, иронично, саркастично, „но непременно нарушаващо, а нерядко и разрушаващо първичното възприятие“<sup>5</sup>.

От Димитър Подвързачов Смирненски наследява трудното изкуство, привидно запазвайки формалните контури на пародирания произведение да ги изпълва с качествено ново, контрастно съдържание. Така формата се оказва взривена „отвътре“, превръща се в своего рода съдържание. Пародията се извисява над пародирания обект, откъсва се от него и заживява свой собствен живот като относително самостоятелно художествено произведение.

В най-сполучливите си пародии — „На търговците скубачи“, „Покупки за празниците“, „Великогрешнам гешефтарам“ и др., Смирненски се стреми да бъде далече от грубо копиране на оригинала, от самоцелната сатирическа стилизация. Стихотворението „Великогрешнам гешефтарам“, пародирайки стилите особености на декадентската и патриотарската поезия, съвсем не остава на равнището на формалното подражателство. Целта е по-далечна — да се

<sup>4</sup> Исак Паси. Смешното. С., 1972, с. 213.

<sup>5</sup> А. Морозов. Пародия как литературный жанр. — Русская литература, 1960, кн. 1, с. 50.

покаже античовешката същност на великобългарската шовинистична поезия, създавана от Кирил Христов и Любомир Бобевски, да се дискретира тя с нейните собствени средства. И Димитър Подвързачов в стихотворението си „Дни кървави“, писано още по времето на Балканската война, жестоко осмя патриотарските лозунги на българската буржоазия.

Ах, тези варварски беседи:  
„Картеч — граната — смазан враг!  
Ура за новите победи!  
Шест хиляди убити пак!  
На нож народните душмани!  
Ще победим. Сам бог е наш!“  
Ах, тези яростни закани  
от асфалтираний паваж!

Когато произнася своята присъда над войната, Димитър Подвързачов добре знае кой е главният виновник за нея, затова в стиховете му често се появява карикатурният образ на Фердинанд. На неговата особа поетът е посветил сатиричната балада „Скитникът“, в която по оригинален начин изобличава демагогската му външна политика. Оказва се, че височеството скита из Европа съвсем не от грижа за своите поданици, а просто защото —

— Човекът си търси горещи води —  
и дето намери — събува там чизъм,  
и топли един височайш ревматизъм!

В стихотворението „Какъв народ“ сатирикът ще накара „добрия Нос“ сам да заговори за себе си. Пародирайки въображаемо писмо на Фердинанд до австроунгарския император Франц Йосиф, Подвързачов неусетно разголява върховния цинизъм на монарха спрямо българския народ, който за него е „стадо от герои“. А когато наследникът на Фердинанд — княз Борис — навършва пълнолетие, Димитър Подвързачов му изпраща своята саркастична „Ода на едно пълнолетие“, която е една от най-жлъчните сатири в нашата литература срещу династията на Кобургите.

Дългият нос на Фердинанд неведнъж се мярка и в стихотворенията на Христо Смирненски, но може би най-цялостен сатиричен портрет на монарха поетът ни е оставил в злободневната „Фердинанд де Бержерак“.

Той беше храбър немски Бержерак,  
а в замък български седеше,  
носът му царствен накит беше  
и служеше му като боен флаг.

От сянката на този нос велик  
трепереха барони клетки  
и триколюрни кабинети  
като врабци се пръскаха за миг.

Трябва да подчертаем, че в своите злободневия, посветени на войните и царската особа, пък и въобще в по-голямата част от своето творчество Димитър Подвързачов и Христо Смирненски не само продължиха, но и обогатиха най-добрите традиции на българския хумор от началото на века до Първата световна война. Единствено те в поезията и Елин Пелин в прозата защитиха достойно правото на пародията от онова време да съществува като пълноценен сатиричен вид.

Друга безспорно тяхна заслуга е, че съумяха да съчетаят тънката ирония с политическата злободневност и социалната ангажираност, да направят от хумора и сатирата си оръжие, на-

сочено срещу тираничния режим на Фердинанд, срещу многобройните преображения на духовната посредственост.

Още преди време Минко Николов проникновено забелязва „щастливото съдружество между комизъм и лиризм“ в творчеството на Христо Смирненски.<sup>6</sup> Наистина в много свои стихотворения, като например „Кати и Лина“, „Мечти“, „На книга“, „Песни за Рашел“ и др., поетът крие лирическите си вълнения под маската на сатир. Примерите са достатъчно много, изброяването може да продължи без особени усилия. . .

Стихотворението „На книга“ е ослепително щедра и разточителна пародия на лирически възторг в стила на символизма. Но след като разпалено обещава на своята царкиня всички земни и неземни блага, поетът неочаквано завършва с ирония:

Но що царкинята не вдига  
очи от своя мал чепик?  
Дали туй всичко ѝ не стига  
или не знай, че аз на книга  
съм страшно щедър и велик?

Първите два куплета на „Песни за Рашел“ също са издържани изцяло в лирически тон, но пламенната любовна изповед изведижъж се оказва смазана от грубата житейска действителност, в която парите решават всичко. И лирикът с тъжна усмивка отстъпва мястото си на сатирика.

А любовта ни свята той триж благословил,  
обсипал с теменуги и пурпурни зари,  
обаже той забравил или пък беден бил,  
та нея не поръсил и с мъничко пари.

Ако се върнем малко назад, ще видим, че тази странна на пръв поглед симбиоза между лирика и сатира е особено характерна още за творчеството на Димитър Подвързачов. Може би след време класически пример за лиро-сатира ще бъде неговото стихотворение „Родина“. Тук се сблъскаме с нещо необичайно, нещо, което наистина смущава и обръква читателя.

Ето как поетът се обръща към Родината:

Обичам те като жена,  
повлякла ме с безброй оглавници,  
о, малка, хубава страна  
на изпръщелите държавници.

Обичам те като жена,  
която шепне обещания —  
о, малка, хубава страна  
на общогражданско мълчание!

Едва ли в цялата българска литература може да се намери подобна толкова странна, бих казал дори, драстична изповед на обич към Родината. Тук възниква един интересен въпрос: може ли тази обич да бъде изразена със средствата на сатирата? Нали класицизмът някога високите чувства на родолюбие, които са привилегия само на одическите жанрове?

На пръв поглед в тая толкова нетрадиционна персонификация на идеята за родното има някакъв неприличен за голямата тема шарж. Но тук любов и ненавист, лирика и сатира странно се сплитат в едно и неслучайно в стихотворението „На моя син“ Подвързачов отново по малко необичаен начин ще разкрие своите синовни чувства към България:

<sup>6</sup> Минко Николов. Христо Смирненски. — В: Избр. произведения. Т. 1. С., 1968, с. 200.

С каква любов я ненавиждаше,  
с каква жестокост я любя. . .

Но тук вече навлизаме в друга тема. Прочетете стихотворенията му „Из улиците“, „Зиме“, „Дни кървави“, „Април“, „Аритмия“. . . и ще разберете, че е невъзможно сатирикът Подвързачов да се отдели от лирика Подвързачов, така както е невъзможно да бъдат разделени едни от друг полюсите на магнита.

Това, което особено бих искал да подчертая, е, че процесът на лиризация на сатирата, който в нашата литература започва от Димитър Подвързачов и намира широко отражение в творчеството на Смирненски, продължава и до наши дни. На различни нива той претърпява интересни трансформации у поети като Христо Радевски, Валери Петров, Константин Павлов.

По времето, когато Смирненски все още търси своя територия в полето на хумора и сатирата, Димитър Подвързачов вече се е наложил като майстор на хумористичното стихотворение. И неслучайно Христо Радевски подчертава, че в известно отношение Подвързачов може да се нарече учител на Христо Смирненски, въпреки че не споделя политическите му позиции.<sup>7</sup>

Ето, вижте например как в Подвързачовото стихотворение „Зиме“ само с един-два неочаквано точно намерени детайли е постигнато това, което Минко Николов в една своя статия за смеха на Смирненски сполучливо нарече „комичен шок“.<sup>8</sup>

— Къде красавице забулена?

От теб любов ми намирисува,  
но моя изглед малко жален е!

— Къмто градината Борисова  
отивам, чичо, на пързалание!

А как са хубави проклетите  
жени във тоя ден студения!

Как будят те у мен куплетите  
на сладки минали вълнения!

Но писка ледний дъх на Люлина:

Не е любов за сиромасите,

закрий душата си обрелена,

иди си, чичо, у дома си ти!

В това стихотворение дори изненадващата сложна съставна рима сиромасите /у дома си ти е превърната в елемент на хумор. И все пак хуморът на Подвързачов за разлика от този на Смирненски много рядко е весел, лъчезарен смях. Той си остава преди всичко сатирик. И когато, свит в своето „жалко до умирање“ палто, се смее над себе си в току-що цитираното стихотворение „Зиме“, той го прави не за да забавлява публиката, а за да ни подсказва по свой начин социалното неравенство между хората.

Димитър Подвързачов може с тон на присмехульник да ни разправя в стихотворението „Из улиците“ за „пиршествата сухобобени“ на бедняците, за техните „зъботракниции в нощта“, „повседневни безтопливия“ и „хомерични гладове“, но го прави така, че умният изведнъж ще се сепне в смеха си и сериозно ще се замисли.

До същата тема по-късно се докосва и Христо Смирненски в злободневката си „Зъботракниция“, но там веднага проличава, че той много по-вярно разпознава класовата природа на социалното неравенство и затова смело обобщава:

Нямало днес туй-онуй;

да му мислят сиромасите,

<sup>7</sup> Хр. Радевски. Димитър Подвързачов. — В: Д. Подвързачов. Избрани произведения. С., 1975, с. 8.

<sup>8</sup> М. Николов. Смехът на Смирненски. — Литературна мисъл, 1965, кн. 2, с. 48—57.

гешефтарите от туй  
ще натъпкат здраво касите.

Хуморът на Смирненски е много по-пъстър, той събира в себе си цялото невъобразимо разнообразие на всекидневието — политическите злободневия, неблагополучията в прехраната и търговията, литературните нрави, войнишките настроения, веселите похождения на Купидон.

Поетът умее с някаква артистична лекота да бъде едновременно и бохем, и мъдрец. От най-обикновени делнични подробности той може да извлече интересни и трайни сатирични обобщения, за да докаже още веднъж, че и най-гениалната художествена измислица е безсилна пред живата действителност. Тук от особено значение е виртуозната способност на Смирненски за асоциативно мислене. Често той започва стихотворенията си, повеждайки незначителен разговор за дребни неща около ежедневието, но изведнъж посоката на мисълта му рязко се променя и стрелата на сатиричното изобличение полита в най-неочаквана посока.

Нечакан и нахален гост —  
кихавицата тази зима  
пак окупира всеки нос  
и спря се там невъзмутима.

А кихат си безспир по нас  
валута, ред и управия,  
че в политическия мраз  
и днес сме по жилетка ние.

Не само в цитираното стихотворение „Кихавица“, но и в „Цензурата“, „Нешастен човек“, „Листопадна вечер“, „Кална злободневка“ и още много други може ясно да се види как в познатите делнични неща Смирненски открива непознатото и умело го включва в ефективна и целенасочена сатирична поанта.

Един от изворите на комичното в хумористичното творчество на Христо Смирненски е в съчетаването на съвсем разнородни, трудно съчетаеми в нашето съзнание неща. Да си припомним „Поетична обстановка“, където отново изпъква великолепият пародичен стил на хумориста.

Тез кучета, котки, луна и китара  
ми спомнят тогав  
за някаква тежка и странна попара  
от семки, какао и праз.

Този съзнателно търсен ефект на контраста по специфичен начин използва в своите сатири и Димитър Подвързачов. В „Злободневия“<sup>9</sup> например, като коментира съвсем сериозно в елегичен тон престрелките на южната граница, всекидневната смърт на десетки хора, надигашото се недоволство по време на Балканската война, Подвързачов изведнъж иронично заключава:

В България владеела безреда  
— и дългове — и гибел — и разврат —  
народът се влечел подир говеда.  
Та шо от туй? Бъдете си рахат!  
Омръзнаха тез укори фамозни  
дори на наште дрипави села.  
О, българи, станали сте нервни.  
Елате чуите Вагнер! Тра-ла-ла.

<sup>9</sup> Некий Нагел (Д. Подвързачов). Злободневия. — Смях, 1912, бр. 60, с. 2.

Престрелки, гибел и смърт, дрипави села и след всичко това... музиката на Вагнер, която се опитват да ни представят с тра-ла-ла! Комичното тук има наистина необичайна функция — да подчертае още повече трагичните нотки, които зазвучават в началото на стихотворението.

Авторовата ирония неусетно прави шегата много сериозна, а сериозното се превръща в шегата, макар и тъжна шегата. Те непрекъснато се гонят, преливат се неуловимо, изместват обикновената логика на нещата.

В цялото си жанрово и идейно-тематично разнообразие хуморът и сатирата на Христо Смирненски и Димитър Подвързачов имат немалко допирни точки. Много от техните сюжети и герои си приличат, има дори стихотворения с еднакви заглавия, подписани със сходни псевдоними.

Разбира се, това невинаги означава, че имаме работа с пряко влияние. Причината трябва да се търси по-скоро в характера на обществената действителност, в специфичните особености на тогавашната ни хумористично-сатирична традиция.

Съществените различия в творчеството на Христо Смирненски и Димитър Подвързачов започват там, където се разделят техните идейни позиции.

След Октомврийската революция и владайските събития в хумора и сатирата на Смирненски от „Червен смях“ бавно, но сигурно настъпват сериозни промени, които подготвят чудото на неговото поетическо преображение. Смяхът му е вече не само злободневно актуален, но и изпълнен с революционен оптимизъм и комунистическа партийност.

По времето, когато Смирненски израства като възторжен пролетарски поет, в творчеството на Подвързачов все повече се засилват мрачните ювеналовски нотки. Притиснат от своята хамлетовска подвързачовщина, той обезверен и отчаян ще признае:

Аз не разбрах дали светът е тайна

и где е истината, где лъжата.

Но просто ми омръзнаха безкрайно

не само хората, но и нещата.

Склонен повече към размисъл, отколкото към действие, Димитър Подвързачов не можеше да бъде борческа личност и жестоко страдаше от това, оплитайки се в безкрайните лабиринти на съмнението-невяра.

Безпошаден разрушител на митове и в същото време пленник на дядойоцовския мит за държавата, той не успя да проумее социалните първопричини на злото и затова бе склонен да го абсолютизира.

Тъжната метаморфоза на някогашния пламенен старозагорски социалист Митьо Подвързачов в Хамлет принц Датски има своите дълбоки обществени и лични основания. До края на живота си той си остана неумолим изобличител на обществената поквара, но от позициите на един илюзорен надкласов обществен идеализъм, който в онова „време разделно“ бе вече анахронизъм.

Въпреки всичко Димитър Подвързачов не е мизантроп, намръщен и зъл ювеналовец. Малко преди Смирненски да заяви в стихотворението си „През бурята“ —

Аз ще дочакам празника на моите братя

и размаха на техните крила —

Подвързачов в една своя журналистическа статия бе писал: „Може би ние живяхме в едно много мизерно време и сами бяхме съвсем недостойни за местата, които случайно заемахме.

Но — и чрез нас — и мимо нас — и против нас — животът неспирно върви все напред — и ония, които ще дойдат подир нас, ще бъдат много по-достойни и по-добри.

Защото в същност тая страна още не е заживяла. Нейното устройство и напредък идат тепърва.“<sup>10</sup>

<sup>10</sup> Хамлет принц Датски (Д. Подвързачов). Дом на журналистите. — Зора, бр. 359, 26 юли 1920.

Надежда Измирлиева си спомня, че Смирненски винаги се е отнасял с уважение към Подвързачов. А Веселин Димитров в един свой спомен за поета между другото пише: „Към българановската група трябва да прибавим и Димитър Подвързачов, ценен от Христо като фин и остроумен хуморист, даровит поет и отличен преводач. Като ставаше дума за бай Митьо, Христо ми казваше: „Добър поет, но рядко излиза да печата. Няма кураж да издаде своя сбирка. Хамлет, същински Хамлет!“<sup>11</sup>

Вече стана дума за това, че Димитър Подвързачов, който е имал рядката дарба да открива и насърчава таланти, високо е ценял хумора и сатирата на Христо Смирненски. Д-р Ана Подвързачова (дъщеря на Димитър Подвързачов) ми е казвала, че в къщи върху работната маса на баща ѝ стояла в рамка обща снимка на Смирненски и карикатуриста Ал. Добринов, която била с посвещение. За нещастие тази снимка е пропаднала някъде.

Интересно е да се отбележи, че Димитър Подвързачов е сътрудничил — макар и много рядко — в основаното през ноември 1922 г. от Христо Смирненски и Тома Измирлиев сп. „Маскарад“, където сътрудничат и Крум Кюлявков, Матвей Вълев, Николай Фол, Александър Жендов, Александър Бешков и др.

В специалния бр. 10 на „Маскарад“ от 5 февр. 1923 г. Подвързачов (с псевдоним Хамлет, принц Датски) под традиционната рубрика „Бележник“<sup>12</sup> публикува своя микрофейлетон „Дипломатическо състезание“. Като цитира едно съобщение на в. „Матен“ от Гибралтар, че бившият британски премиер Лойд Джордж и придружаващите го министри организирали в една местност близо до Алжеларас надбягвания с магарета, Подвързачов саркастично коментира:

„Ето едно занятие, достойно и за вниманието на нашите дипломати — и в оставка, и действащи. Само че програмата на надбягванията трябва да се допълни и с още един номер. Дипломатите слизат от магаретата и се надпрепускат със самите тях. Тогава Лойд Джордж сигурно нямаше да бъде втори.“

Стрелите на сатирика тук са отправени в различни посоки — към тогавашните политици и главно към Лойд Джордж. Тази мрачна фигура на английския империализъм често попада под прицела на хумористичните ни списания от онова време. И не напразно — та нали Л. Джордж бе един от онези, които подписаха заробващия ни Ньойски договор.

Зловешата сянка на Лойд Джордж „краси“ не една политическа злободневка на Христо Смирненски. А в „Епитафии в аванс на съглашенските водачи“ за него е отделено първо място.

Борец за кървавий потоп  
почива в този хладен гроб.  
Живя, мечта да освободи  
света от всякакви народи.

От хумора и сатирата на Димитър Подвързачов Смирненски наследи гражданската ангажираност и нравствено-изобличителния патос, бързия сатиричен рефлекс и изящния виртуозен стих, но ги изпълни с ново социално съдържание от позициите на комунистическия идеал.

В светлината на Октомври той видя единствено правилната историческа перспектива на нашето развитие и с непоколебима увереност писа:

Не съмнение блика пад знойни копнежи!  
Тъй е нужно — ще бъде така!  
С петолъчни звезди днес велик път бележи  
исполинска желязна ръка.

<sup>11</sup> Христо Смирненски, Никола Вапцаров в спомените на съвременниците си . . . , с. 121.

<sup>12</sup> Под тази рубрика и други като „От тук — от там“, „Между вестниците“, „Пясъчни зрънца“, Подвързачов е публикувал в разни вестници множество духовити коментари на вестникарски писания. Между тях има доста, които биха могли да се нарекат микрофейлетони.